

årsverk og 0,4 årsverk i gjennomsnittlig arbeidsinnsats.

Arbeidskraften i jordbruksbedriftene blir tradisjonelt inndelt i tre kategorier: brukere og ektefelle/samboer, familiemedlemmer og annen fast eller tilfeldig hjelp.

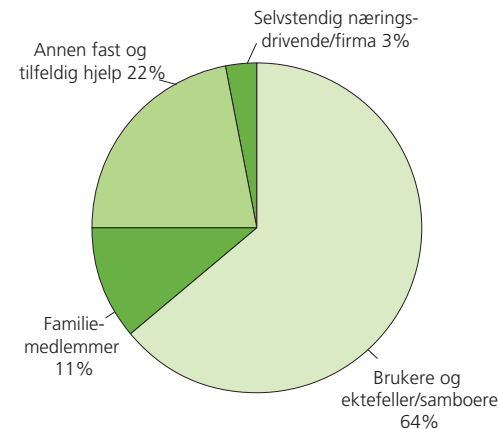
De fleste norske jordbruksbedrifter har hatt og har fremdeles en produksjon som ikke er større enn at det meste av arbeidet kan utføres av brukere, ektefelle/samboer og familiemedlemmer. I perioden 1959-1990 var arbeidsinnsatsen utført av denne arbeidskraften nokså stabil og utgjorde mellom 90 og 94 prosent av arbeidsinnsatsen.

Fra begynnelsen av 1990-tallet har andel annen fast eller tilfeldig hjelp økt fra 10 til 25 prosent av arbeidsinnsatsen. En årsak til dette er at all arbeidskraft i jordbruksbedrifter organisert som ansvarlig selskap regnes som annen fast eller tilfeldig hjelp. Andre årsaker kan være at større produksjon per jordbruksbedrift har ført til økt bruk av annen arbeidskraft, enten ansatt arbeidskraft eller innleid selvstendig næringsdrivende.

I løpet av det siste tiåret har bruk av innleid selvstendig næringsdrivende/firma til ulike arbeidsoppgaver fått et visst omfang og ble fra og med 1998/99 registrert som egen kategori.

I 1969 ble om lag to tredjedeler av arbeidsinnsatsen i jordbruket utført av menn og en tredjedel av kvinner. Senere har andelen utført av menn steget og i 2009/10 ble 76 prosent av arbeidsinnsatsen utført av menn og 24 prosent av kvinner. Fordelingen er eksklusive 6 prosent av arbeidsinnsatsen i jordbruket, hvor opplysninger om kjønn mangler. Dette gjaldt arbeidsinnsats utført av entreprenør og lignende og deltakere i samdrift. Det er grunn til å tro

Figur 2.5.7. **Arbeidsinnsats i jordbruket, etter type arbeidskraft. 2009/10. Prosent**

Kilde: Landbrukstelling 2010, Statistisk sentralbyrå.

at menn også dominerer innenfor disse gruppene.

Tilleggsnæringer i jordbruksbedriftene

I den senere tid har det blitt større oppmerksomhet omkring næringsaktivitet som drives i tillegg til tradisjonelt jord- og skogbruk i jordbruksbedriftene. Eksempler på tilleggsnæringer er: leiekjøring med traktor, lokal foredling av mat, «grønn omsorg», produksjon av ved og utleie av jakt- eller fiskerett. Tilleggsnæringene skaper inntekter og arbeid til erstatning for de som forsvinner i tradisjonelt jord- og skogbruk. I 2010 drev 57 prosent av jordbruksbedriftene én eller flere tilleggsnæringer utenom skogbruk. Arbeidsinnsatsen i tilleggsnæringene utgjorde i alt 7,5 millioner timer, noe som gir et gjennomsnitt på om lag 280 timer per bedrift. Flere av aktivitetene som inngår som tilleggsnæring, medfører vanligvis liten arbeidsinnsats, og inntektene er mer å regne for kapitalinntekter. Eksempler på dette er utleie av jakt- eller fiskerett, utleie av bolighus og bortfeste av tomter.